

Interkoloniale migratie

Tori's van en over Surinamers op Curaçao

w c a c n

WCACN 30 september 2023
May Ling Thio

*There are many maps of one place,
and many **histories** of one time.*

(Uit: None but ourselves, van Julie Frederikse, 1982)

East did meet West...

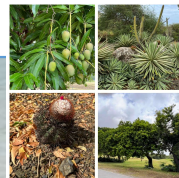

Aanleiding en doelstelling

- Kleine schaalgrootte van de samenleving op Curaçao: unieke combinatie waarbij compactheid samengaat met grootse patronen
- Migratie binnen het Rijksgebied, niet naar het 'land van de overheerser', somatische verschillen zijn kleiner
- Interkoloniale bonus (naar Oostindie's postkoloniale bonus)
- Rol van een migrantenvereniging - JPF
- Meervoudige identificatie vanuit een positief perspectief benaderen
- Praten *met* mensen en niet *over* mensen

Hoe zag het naoorlogse Curaçao eruit
als ontvangende samenleving voor
arbeidsmigranten uit Suriname?

“Ken je het verhaal van de kentedoek?” vroeg Tansi. Esi had het al honderden keren gehoord (...), maar ze schudde haar hoofd. Vragen of mensen het verhaal al kenden, hoorde bij het verhaal.

(Uit: De weg naar huis / Homegoing, van Yaa Gyasi, 2016)

Interkoloniale migratie (naoorlogs Curaçao)

Eerste onderzoeksperiode (drie perioden in 2011-2012)

- Focus op Surinaamse afkomst
 - Respondentengroep eerste generatie migranten:
19 interviews, 23 personen, leeftijden tussen de 75 en 96 jaar
 - Respondentengroep tweede generatie migranten:
17 interviews, 22 personen, leeftijden tussen de 51 en 75 jaar
- 5 families zowel ouder(s) als kind(eren)
- 5 echtparen

Interkoloniale migratie (naoorlogs Curaçao)

Tweede onderzoeksperiode (februari – april 2022)

- 42 interviews, met 50 personen
- Etnische achtergronden: Surinaams, Curaçaos, Nederlands, Venezolaans, Libanees, Portugees, BWI, Indisch
- Enkele eerste generatie migranten, maar vooral tweede/derde of 'in between' plus ook zonder migratieachtergrond
- Autoritten 'wat betekent Curaçao voor jou?'
- Begraafplaatsen

soorten voor. Het is een van de meest talrijke en geliefde zangvogeltjes van de Ned. Antillen. Het wordt vaak zo tam, dat het op de porch of tot in huis toe uit de suikerpot komt snoepen. Het is een echte bloemenbezoeker, maar vangt ook talloze kleine insecten. Het nest wordt tot vlak bij of zelfs in huizen gebouwd, een bolvormige hechte constructie, waarin allerlei vezelig materiaal kan worden verwerkt, met een opening aan de zijkant. Er zijn meestal 3 eieren en er wordt in alle maanden van het jaar gebroed.

Suikerziekte, z Geneeskunde.

Suriel, Miguel (Curaçao 24 maart 1890 – 27 nov. 1963), Papiamentse romanschrijver (z Letterkunde in de Nederlandse Antillen).

Wrk.: Muhé Culpabel (1931).

Surinamers. Aangetrokken door de economische opbloei hebben zich vele Surinamers gevestigd op Curaçao en Aruba; een groot deel van hen vond een werkring bij de raffinaderijen op deze eilanden; anderen worden aangetroffen bij het onderwijs en in de vrije beroepen. Van de recente minderheidsgroepen zijn zij het best geïntegreerd in de Antilliaanse samenleving. Echter verhindert ook hier beeldvorming over en weer een volledige assimilatie. Veel Surinamers zijn verenigd in de Algemene Surinaamse Vereniging J.P.F. (d.i. Justitia, Pietas, Fides: Rechtvaardigheid, Vroomheid, Trouw, de Surinaamse wapenspreuk), ook bekend als 'Club J.P.F.'. Bij de volkstelling in 1960 waren er 4200 (3,7% van de totale bevolking) Surinamers op Curaçao en 1048 op Aruba (2% van de totale bevolking); z Bevolking.

Surrealistische groep, z Letterkunde in de Nederlandse Antillen.

Surun di mondi (*Crataeva tapia*), plantesoort uit

Uitgave 1969

(Curaçao 24 maart 1890-27 november 1963), Papiamentse romanschrijver (zie Letterkunde in de Nederlandse Antillen).

Wrk.: Muher Culpable (1931). Herdrukt en uitgegeven door Dienst Onderwijs en Cultuur van het Eilandgebied Curaçao in 1978.

Surinamers

Aangetrokken door de economische opbloei hebben zich vele Surinamers gevestigd op Curaçao en Aruba; een groot deel van hen vond een werkring bij de raffinaderijen op deze eilanden; anderen worden aangetroffen bij het onderwijs en in de vrije beroepen. Van de recente minderheidsgroepen zijn zij één van de best geïntegreerde in de Antilliaanse samenleving. Echter verhindert ook hier beeldvorming en taal over en weer een volledige assimilatie. Veel Surinamers zijn verenigd in de Algemene Surinaamse Vereniging J.P.F. (dit is Justitia, Pietas, Fides: Rechtvaardigheid, Vroomheid, Trouw, de Surinaamse wapenspreuk), ook bekend als 'Club J.P.F.'. Bij de volkstelling van 1981 waren 1479 personen op Curaçao geboortig uit Suriname (1% van de bevolking) en op Aruba 551 personen (0,9% van de bevolking). Dit was zowel absoluut als relatief een duidelijke teruggang in vergelijking met 1960. (Zie Bevolking.)

Surun di mondi (*Crataeva tapia*)

Plantesoort uit de familie der Cappara-ceae. Boom met 3-tallige, langgesteelde bladeren; blaadies dik vezelig; bloemen wit.

Uitgave 1985

Integratie en positionering

Identiteit en identificatie

Sense of belonging, not-belonging,
unbelonging

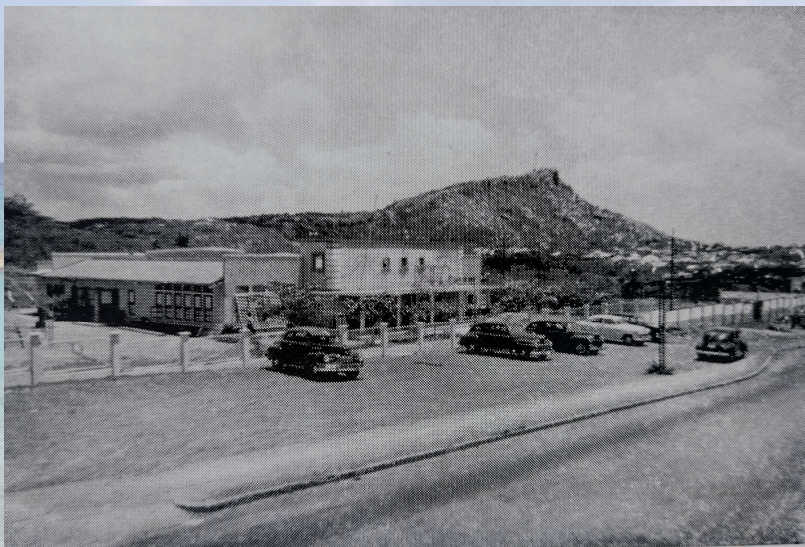
Het ervaren van een interkoloniale bonus

Maar het feit, dat Curaçao een deel uitmaakt van het Nederlandse Rijk, dat hier de Nederlandse taal gesproken en verstaan wordt en dat hier over het algemeen dezelfde wetten gelden als in eigen land, gaf de Surinamer hoop ...

(Gedenkboek JPF 15 jaar)

De rol van JPF bij de positionering van Surinamers op Curaçao

Vooraanzicht: Club en Sportpark.

Foto uit gedenkboek JPF 15 jaar

Wij gingen dansend door het Curaçawse leven

Foto uit privé archief H. Sjak-Shie

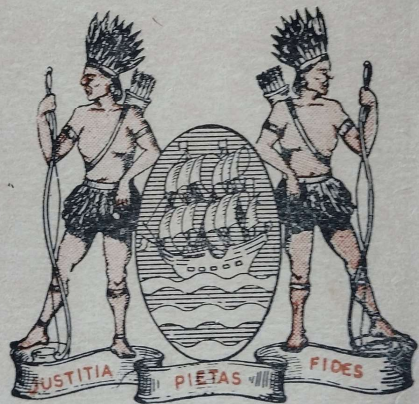

Het actieve Clubleven: de keuken-prinsessen bereiden het maal.

Er waren hier veel jongens (vrijgezellen). De Surinamer is verwend. Wil graag lekker eten, eten zoals hij het bij zijn moeder gewend is. (man 92 jaar)

J. P. F.

1941 17 JULI 1956

GEDENKBOEK

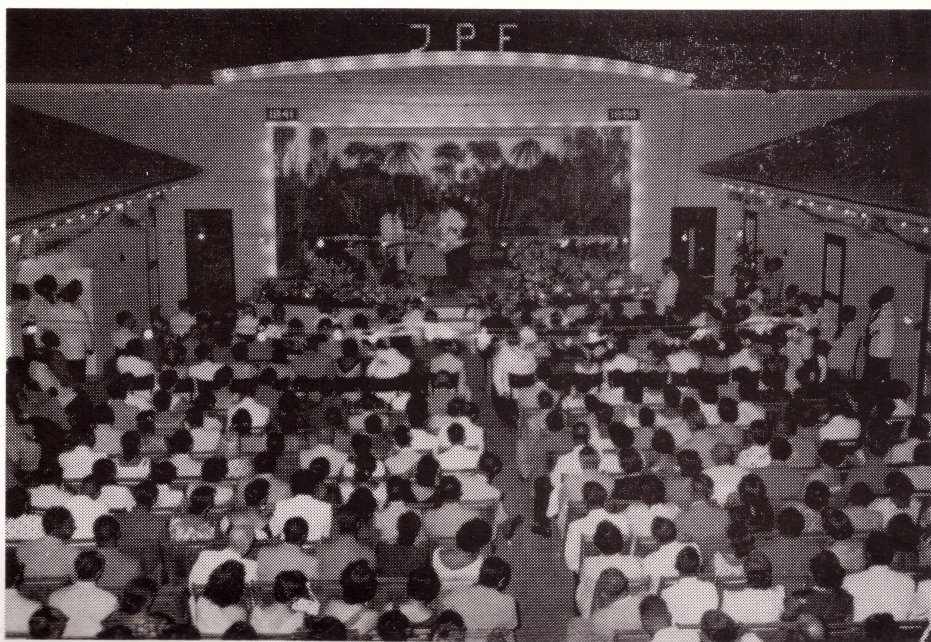
TER GELEGENHEID VAN HET 15-JARIG BESTAAN
VAN DE OP CURAÇAO GEVESTIGDE
ALGEMENE SURINAAMSE VERENIGING J. P. F.

Het actieve Club-leven: aan de Bar.

Het actieve Clubleven: toekomstige biljartkampioenen.

Gezicht op de zaal tijdens de officiële receptie, vanaf de Bestuurskamer.

1941-1956... (foto uit gedenkboek JPF 15 jaar)

16 september 2023 Culturele avond JPF (foto Percy Werners)

- *Hier was je tweede Suriname, waar we elkaar konden zien ... (vrouw 86 jaar)*
- *Sinterklaas, Kerst en als tiener om te dansen. Maar dat is verwaterd... (vrouw 65 jaar)*
- *Jaaaa, toen was het echt ... tof bij JPF. We gingen naar een paar activiteiten, waaronder dammen, we speelden allemaal dam. (man 67 jaar)*

Als Curaçao in een sportwedstrijd tegen Suriname speelt, voor wie ben je dan?

En Curaçao tegen Nederland? Suriname tegen Nederland?

Eerste generatie

...als Suriname ergens in het buitenland speelt, dan hoop ik dat ze winnen. Als Curaçao in het buitenland speelt, dan hoop ik dat Curaçao wint... (man 96 jaar)

Tweede generatie

Ik ben voor Suriname. Definitely, ja, dan ben ik voor Suriname. (Curaçao versus Nederland?) Dan ben ik voor Curaçao, ja. En misschien, ... misschien komt dat meer een beetje in de zin van underdog ... Ik bedoel, ik zou heel trots zijn, zelfs als we verliezen (...) Als die jongens het goed doen met baseball in Amerika, nou dat doet me gewoon goed, als ze het goed doen! (...) Dus je voelt wel, dat ik van allebei houd dat voel je wel.

(B): Ik? Voor Curaçao. Absoluut. (S): Als ik moet kiezen? Dan ben ik voor Curaçao. (E): Ja, dan ben ik ook voor Curaçao. (B): Ja, je bent hier opgegroeid ...! Ik vind het een beetje raar, als ik voor Suriname ga zitten schreeuwen ...!?

Als ze je (in het buitenland) vragen waar je vandaan komt, wat zeg je dan?

- *En dan de acceptatie dat je op dat eiland hebt mogen zijn... Ik ben ook dankbaar voor de 21 jaar die ik in Suriname heb mogen wonen, dat was mooi hoor. Maar ik ben langer hier, dan dat ik in Suriname gewoond heb. Ik heb het eiland leren waarderen, met zijn geschiedenis, met zijn mensen... (vrouw 82 jaar)*
- *Curaçao is mijn thuis, Suriname niet, Suriname is het thuis van mijn ouders. (vrouw, 64 jaar)*
- *Ik ben geen yu Korsou, eerder nog Yu Sürnam, eerder. Maar als ik in Suriname ben, dan merk ik ook dat ik niet echt helemaal Surinaamse ben, zoals mijn nichten daar. (vrouw 61 jaar)*
- *Yu Korsou uit Surinaamse ouders. (een grote meerderheid)*
- *Ik voel me waarschijnlijk geen Curaçaoënaar ... omdat mensen niet vinden dat ik Curaçaoënaar ben. (...) Laatst zei één van hen ...- 'aaai, abo ta Surinam!' ... Weet je wanneer je geaccepteerd wordt als Curaçaoënaar? Als je zegt van – mijn opa is zwart. Toen zeiden ze: 'Nee je jukt!' Toen heb ik ze die website van onze stamboom laten zien ... en werden ze stil. (man 51 jaar)*

Surinaamse afkomst

- *Ik woon hier al meer dan 60 jaar en ik heb nog nooit Curaçaos eten gegeten – nog nooit! (man, 92 jaar)*
- *Jahaaaa... ik denk onderwijs hè?! Mijn vader zei altijd: Ik heb niets om je na te laten, maar ik probeer jullie onderwijs te geven, dat jullie goed onderwijs krijgen... (vrouw, 61 jaar)*
- *Ik speelde altijd buiten [in Suffisant]. De dagshift duurde tot 16.30, maar de eerste fluit ging om 16.20 ... en dan rrrrende iedereen naar huis, hele hordes kinderen!! Bij de tweede fluit van 16.30 moest je echt wel in de buurt van huis zijn anders redde je het niet. Je moest gebaad zijn en huiswerk gemaakt hebben als je vader thuiskwam! (man, 70 jaar)*
- *Maar ik was wel erg gedisciplineerd, in de zin van: 'ik moet het afmaken', want ik wou ook niet mijn vader teleur stellen. (man, 67 jaar)*
- *(Koken jullie Surinaams?) B: Ja, dat wel. S: Ja. E: je kookt eigenlijk zoals je moeder je heeft geleerd hè? In Suriname is het eten rijk – en logisch: vier verschillende culturen, ieder met zijn eigen eten ... S: ja, ik kook erg Surinaams ... en Amerikaans. Maar basis is Surinaams. Mijn broers koken meer Surinaamse gerechten dan ik. Ik maak geen pom, ik maak geen pastei, ik maak geen moksi alesi ... Ik heb een broer die geweldig moksi alesi maakt, hij maakt pastei, zij maakt pom – ik heb een andere broer die pom maakt... ik maak geen van die dingen.*

Verschillen, overeenkomsten tussen Surinamers en Curaçaoënaars?

- *Dus je kreeg op een gegeven ogenblik... haal het je voor de geest: het plafond, dat waren de Europese Nederlanders. Direct daaronder kreeg je automatisch de Surinamers. En daaronder kreeg je weer de Curaçaoënaars... wat werkt dat in de hand? Rivaliteit. Niet tussen de Curaçaoënaars en de Hollanders... maar die Curaçaoënaar die stiet zo direct tegen die Surinamer aan. Er vond heel veel rivaliteit plaats tussen die twee, het was geen vijandschap, maar het was rivaliteit. (man 94 jaar)*
- *Dus de Surinamers hadden altijd een streepje voor bij de Isla en dat bracht haat ... want je bent allemaal even pretu... ja? En de Surinamers gingen zich ook, tenminste die indruk had ik, een beetje verheven voelen boven de Curaçaoënaars. En dat heb ik zelf ook in mijn opvoeding gevoeld. (vrouw, 61 jaar)*
- **Curaçaoënaars:** *creatief, meer gereserveerd, wat subtieler – maar daardoor durven ze minder voor zichzelf op te komen, harde werkers, minderwaardigheidscomplex, het is altijd de schuld van de andere.*
- **Surinamers:** *gastvrij, gezellig, de Nederlandse taal, iedereen houdt hier van Surinaams eten, spontaan, zijn direct, “Ik wil niet zeggen schaamteloos, maar toch...hahaha...”*
- **Beiden:** *we houden van feesten en dansen! En bij feesten wordt er altijd gegeten ... “Alleen de Curaçaoënaar die kan veeeeel beter dansen ... hahaha, ik zal het maar zelf zeggen!”*

En dan dat ding van taal ...

- Het werkt (zelfs) door in de wederzijdse beeldvorming
- Naar Surinamers wordt verwezen als *yu di Sürnam*, kind van Suriname, terwijl de voorvoegsels *yu di* voor geen enkele andere nationaliteit worden gebruikt op het eiland, behalve voor ...*yu di Kòrsou*. Een persoon van Arubaanse afkomst wordt aangeduid als *Rubiano*, iemand uit Bonaire als *Boneriano* en een Venezuelaan als *Venezolanu*.
- [Z]ijn moeder was altijd 'mevrouw' bij de burens, nooit 'tante'. B: Het werd als hoger gezien... S: Statussymbool. E: Je bent onze tante niet, je bent niet van onze cultuur, dus je bent 'mevrouw'. B: Maar het was niet negatief! Allemaal: Nee, nee, neeee!
- Het is 'altijd de schuld van de andere' zelfs in de Papiamentse taal:
'E konvooi a lagá mi', of: 'E kuchú a korta mi'.

.....maar, volgens J.E. Huisman-Bazuin (In: Ons Erfdeel, 1970-1971) zegt men in het Surinaams Nederlands net zo goed:

'Die tafel heeft me gestoten', of: 'Dat vuur heeft me gebrand'.

SuCu!

- Eerste generatie accepteert makkelijker dat er onderscheid wordt gemaakt “...want ik ben hier niet geboren”
- JPF zorgde voor een tweede thuis, een comfortabel begin.
- Tweede generatie is zich heel bewust van hun Surinaamse roots, maar voelt zich ook sterk verbonden met hun geboorte-eiland. De uitsluiting (*not-belonging*) wordt daardoor als minder vanzelfsprekend ervaren.
- Meervoudige identificatie – *translocational belonging*: “We zijn wereldburgers.”
- Soepele positionering gevolg van interkoloniale bonus en ook vergelijkbare somatische trekken?

*I had a sound colonial education
I have Dutch, nigger and English in me,
and either I'm nobody or I'm a nation.*

(Uit: the Schooner Flight, van Derek Walcott, 1979)

Zijn er nog vragen, opmerkingen ... tori's?

Referenties

Frederikse, Julie (1982). *None but ourselves*. London: Penguin Books.

Gyasi, Yaa (2017). *De weg naar huis*. Amsterdam: De Bezige Bij.

Kipling, Rudyard (1889). *The Ballad of East and West*.

https://www.kiplingsociety.co.uk/poem/poems_eastwest.htm

Healy, M. The Other Side of Belonging. *Stud Philos Educ* 39, 119–133 (2020).

<https://doi.org/10.1007/s11217-020-09701-4>

Huisman-Bazuin, J.E. (1970-1971). Zo is dat ding in Suriname. In: *Ons Erfdeel*, Jaargang 14.

https://www.dbnl.org/tekst/_ons003197101_01/_ons003197101_01_0195.php

Thio, May Ling (2014). Interkoloniale migratie, Surinaamse positionering op het naoorlogse Curaçao en de betekenis van de vereniging JPF. In: *OSO*, Tijdschrift voor Surinaamse taalkunde, letterkunde en geschiedenis, Jaargang 33.

https://www.dbnl.org/tekst/_oso001201401_01/_oso001201401_01_0010.php

Walcott, Derek (1977). The Schooner Flight. In: *The Star-Apple Kingdom*. New York City: Farrar, Straus & Giroux.